

YENİ YEMEN

Medya Merkezi

DURUM DEĞERLENDİRME BELGESİ

**Birleşmiş Milletler ve Yemen
Barış Süreci**

Hazırlayan

Yeni Yemen Medya Merkezi

İstanbul, Türkiye

Haziran 2021

Barış, asil bir insani değerdir, ancak kameralar önünde mekik ziyaretler ve diplomatik fotoğraflarla gerçekleştirilmez. Latin atasözü der ki: Barış istiyorsanız savaşa hazır olun. İngiliz atasözü ise barışı korumanın onu gerçekleştirmekten daha zor olduğunu iddia eder. Ancak bu gerçek bir istek olmadan, baskı kuracak ve onu koruyacak bir etkin bir güç olmadan gerçekleştirilemez. Uluslararası arabuluculara bel bağlanamaz. Geçmiş tecrübeler bu organizasyonların başarısızlığı kanıtlamıştır.

Birleşmiş Milletler'in büyük güçlerin çıkarları doğrultusunda hareket ettiği ve bu nedenle Yemen, güvenliği ve toprakları pahasına da olsa uluslararası çıkarlar doğrultusunda siyasi bir çözüm dayatmak istediği de açıktır. Ayrıca uluslararası toplumun kendi çıkarları vardır ve Yemen'e güvenlik ve insani bir bakış açısıyla bakar. Bunun için Yemen'i kimin yönettiği, silahlı gruplar veya diğerleri, onun umursadığı kendi çıkarların kimin koruduğudur. Bunlar isterse uluslararası hukuk çerçevesinde olsun onu önemsemez.

Bu bağlamda uluslararası toplum, Yemen'deki çıkarlarını korumanın, ülkenin anayasal kurumlarının yanında yer alan ve hukukun üstünlüğü için fedakarlık yapan sahadaki ulusal

güçlerin çıkarlarının üzerinde tepinmekle olmayacağını farkında değil. Bu ulusal güçler, BM Kararı 2216 da dahil olmak üzere uluslararası sistemdeki en yüksek organ olan Güvenlik Konseyi tarafından yayınlanan uluslararası meşruiyet kararları da dahil olmak üzere yasal referansları korumaya çalışıyor.

Birleşmiş Milletler 2011'den bu yana Yemen krizine müdahil oluyor. 2011-2015 yılları arasında ilk özel temsilci olarak Cemal Bin Omar'ı gönderdi, ancak Yemen krizinin köklerine odaklanmadı, daha çok inisiyatifi ele geçirmeye çalıştı. Sahadaki durumun ciddiyetinin farkında olan ulusal güçleri dinlemeden Birleşmiş Milletler vizyonunu empoze etmeye çalıştı. Yemen halkının yüksek çıkarlarına uymayan gündemleri geçmekte ısrar etmemesi konusunda uyardı. Ancak sanki ülkenin asıl hakimiyiymiş gibi davranıyordu ve daha ziyade silahlı Husi milislerle şehirleri birbiri ardına düşürürken onlarla diyalog halindeydi. Aynı zamanda Husi milislerinin ulusal diyaloga dahil olması için devlete ve siyasi güçlere baskı yapıyordu. Ancak Husiler silahtan vaz geçmediler, aksine siyasi güçlere işlerin doğru yönde ilerlediğini anlatıyorlardı. Ancak negarip bazı siyasiler güçler, ve hatta devleti yönetenler, uluslararası toplumun

milislerin karmaşasını durduracağını hayal etti. Fakat Husi milislerin başkent Sana'ya kuşatmasıyla büyük şaşkınlık yaşandı. Husiler ayrıca başkanlığını . Muhammed Salem Basindawa'nın yaptığı Ulusal Mutabakat Hükümeti'nin devrilmesini talep etti. Ardından Başkent Sana 21 Eylül 2014'te düştü. Daha sonra Husi hareketinin insafına ve silahının gölgesinde Barış ve Ortaklık Anlaşması imzalandı. Bu anlaşmanın güvenlik ve askeri yönlerini uygulama taahhüdünde bulunmadı. Böylece ülke askeri güçle alaşağı edildi. Yemen halkı karanlık bir tünele sokuldu.

2015-2018 yılları arasında çalışmalarını sürdüren ikinci elçiye gelince, Kuveyt istişarelerinin sonuna barışı engelleyen tarafı ortaya koymadı. Şunları vurguladı: Körfez İşbirliği ülkeleri Kuveyt görüşmeleri boyunca Yemen devleti ve Husi milisleri taraflara daha fazla baskı kurulması için çalıştı. Ancak her şey çok açıktı, Husiler uzlaşmaya hazır değiller. Husilerin silahların elinde tutmak ve devlet kontrolü dışında bir güç olarak kalmaları dışında hiçbir çözümü kabul etmiyorlardı.

2018'de üçüncü BM özel temsilcisi geldi, kendisi bir İngiliz ve çatışmaların çözümünde uzun deneyime sahip ayrıca Avrupa Barış Enstitüsü'nün İcra Direktörü olarak çalışıyordu. Ancak

tüm bu deneyimler, mahkumlar ve zorla kaçırılan kişilerin dosyasındaki bazı küçük başarılar dışında kayda değer bir başarıya ulaşmadı.

BM Özel Temsilcisi Griffiths, 2018 yılı sonunda uluslararası toplumun himayesinde ve kendi gözetiminde imzalanan Stockholm Anlaşması'nı hayata geçiremedi. Bu anlaşmaya Yemen'de kapsamlı barışın sağlanması için bir başlangıç olarak güveniyordu. Griffiths, Yemen'deki çatışmanın gerçeklerinden bahsetmedi, Cumhuriyet yönetimi ile halkı silah zoruyla ve güçle yönetmek isteyen teokratik cemaat arasındaki mücadeleden bahsetmedi. Ayrıca yerel aktörlerle yeterli diyaloga girmedi, bunun yerine feminist hareket ve bazı gençlerle oturumlar düzenleyerek ve Yemen'deki çatışmayla ilgisi olmayan bazı seminerler vererek barış hakkında konuşmaya yolunu seçti. Bu uluslararası pozisyonlar, onun gözetiminde adil bir siyasi çözümün uygulanmasını zorlaştırıyor.

2020'de Griffiths, Yemen'deki çatışmayı çözmek için (Ortak Deklarasyon) girişimini başlattı ve insani yönler, ateşkese ve kapsamlı bir çözüme varmaya odaklandı. Yemen hükümeti bu girişimi kabul etti, ancak Husi hareketi bunu kabul etmek yerine

savaştan galip çıkmış gibi bir barış girişimi başlattı.

Böylece Griffiths, eski BM elçisi Jamal bin Omar'ın kullandığı mekanizmalarla hareket etti ve tarafsız kalmaya devam etti ve buna pasif tarafsızlık diyebiliriz. Haziran 2021'deki son brifinginde, Sana'da Husi hareketinin lideriyle görüştüğünü belirtti. Husi liderin kendisine şunları söyledi: «Ensar Allah hareketi, Ateşkes görüşmelerine ancak imanlar ve havalimanları ile ilgili bir anlaşma yapıldıktan sonra dahil olacak. Yemen hükümeti ise, tüm bu konuların, yani limanların, havalimanının, ateşkesin ve siyasi sürecin başlatılmasının tek bir paket olarak kabul edilmesi ve uygulanması konusunda ısrar ederken, ateşkes başlatmaya odaklandı.

Bu görüşmeden, Husi hareketinin kendi şartları dışında bir ateşkes istemediği, Suudi Arabistan Krallığı ve uluslararası toplum tarafından en yüksek siyasi otorite olarak resmen tanınmasını istediği anlaşılmaktadır. Yemen

hükümeti ve genel olarak ulusal güçlerin kabul etmeyeceği bir durumdur.

Soru şu Birleşmiş Milletler Yemen'de kapsamlı bir siyasi çözüm bulmayı başarabilecek mi?

Gerçek şu ki bunu başaramayacak. Çünkü bu Örgütün, tarihi belli. Geçen yüzyılın seksenlerinin sonunda Irak ve İran arasında olduğu gibi, bazı bölgeler dışındauluslararası çatışmaları çözmeye başarılı olamadı. Ancak Filistin, Suriye ve birden fazla Afrika ve Asya ülkesinde başarısız oldu. Dolayısıyla Birleşmiş Milletler Yemen'deki krizi yönetebilir, ancak Yemen'in iç sorunlarına köklü bir çözüm getiremez, yani arabuluculukta devam etmesi bir anlaşma olmadığı sürece savaşın durdurulmasına ve siyasi bir sürece girmesine yol açmayacaktır. Yemen'de devam eden çatışmayı sona erdirmek için bölgesel ve yerel uzlaşma olması veyahut güçlü bir taraf ortaya çıkarak var olan denklemi tersine çevirmesi ve ardından kapsamlı bir çözüme girmesi ile sağlanır

Bir Sonraki BM Temsilcisinin Karşılaşacağı Zorluklar

Önümüzdeki dönemde atanması beklenen BM elçisinin insani düzeyde de dahil olmak üzere birçok zorlukla karşı karşıya kalacak.

İnsani alanda bunlar: mahkumlar ve zorla kaçırılanların dosyası, Taiz kuşatması, güvenlik, siyasi ve askeri dosyalar...vb. örneğin:

- Bir sonraki BM elçisi, yerel güçlerin çatışan siyasi projeleri nedeniyle özellikle güvenlik, ekonomik ve askeri alanlarda kriz duvarını aşamayacak.
- Hükümet başta olmak üzere Sana ve Aden'deki isyancı güçler de dahil olmak üzere Yemen'deki tarafların kendisine olan güven eksikliği bu durum onun onlarla çalışmasını zorlaştıracaktır.
- Yemen çatışmasına doğrudan müdahil olan bölgesel aktörlerin varlığı ve bu güçler sadece siyasi, ekonomik, askeri ve güvenlik çıkarları doğrultusunda siyasi bir çözüm istiyor.
- Diğer zorluk, Sana ve Aden'deki silahlı güçlerin herhangi bir taahhütte bulunmaya veya önemli tavizler vermeye hazır olmamasıdır.

Bu nedenle, yeni BM Özel Temsilcisi için en iyi yaklaşım, sahadaki etkin ve anlaşmaları sağlamada etkinliği olan güçlerle diyalogu sağlamaktır. Ve bu ancak bazı yerel güçlerin arkasında duran bölgesel güçlerle diyalog yoluyla gerçekleşecektir. Bu da ulusal güçler olan siyasi meşruiyeti temsil eden ulusal güçler ve silahlı gruplar (Houthi hareketi ve Geçiş Konseyi) olan önde gelen yerel güçlerdir.

Yukarıdakilere dayanarak, beklenen beş senaryo:

İlk senaryo: Husi isyancı hareketini silahsızlandırmadan siyasi bir çözüm ve ateşkesi kabul etmesi için baskı kurulması. Bu durumda Barış ve Ortaklık Anlaşması, Riyad Anlaşması ve Stockholm Anlaşması senaryosunun tekrarlanması anlamına geliyor.

İkinci senaryo: Siyasi güçlere, krizin köklerine değinmeden ve Husi projesiyle karşı karşıya kalan ulusal siyasi güçlerin çıkarlarını dikkate almadan, Husi hareketini bir oldubitti olarak kabul etmeleri için baskı yapılması.

Ulusal siyasi güçlerin çıkarlarını gözetmeyen, bölgesel ve uluslararası çıkarlar doğrultusunda siyasi bir çözümü kabul etmek anlamına gelir. Bu durumda, ulusal güçler bu anlaşmayı kabul etmeyecek, bu da gelecekteki askeri çatışmalara kapıyı ardına kadar açmak anlamına geliyor.

Üçüncü senaryo: Yaklaşan herhangi bir siyasi çözümü tersine çevirebilecek dış aktörler ve iç güçlerle (Güney Geçiş Konseyi, El-Husi) müzakerelerin, somut bir siyasi ilerleme kaydetmeden devam etmesi. Bu durum kan dökülmesinin devam edeceği anlamına geliyor burada zarara uğrayan Yemen halkı olacaktır.

Dördüncü senaryo: Savaşın sonuçlarına dayalı bir siyasi çözüm bulmak, böylece her bir taraf kendi kontrolünde olanı kontrol edecek. Ardından askeri, siyasi ve ideolojik olarak çatışan taraflardan oluşan bir ortak hükümetin kurulması...vs. Bu güçler şunlardır: Husi hareketi, Güney Geçiş Konseyi, Yemen hükümetine katılan siyasi güçlerin yanı sıra Tarık Salih'e bağlı gruplar ve diğer güçler görünebilir. Bu durumda, bölgesel ve mezhepsel kotalara girmek ve ardından federal ulus devlet projesinin yokluğu, adam kayırma olgusunun ortaya çıkması ve yolsuzluğun yayılması vb. ve ardından Irak ve Lübnan senaryosunun tekrarlanması anlamına gelir.

Beşinci senaryo: Devlet otoritesinin dayatılması ve silahlı isyanın sona erdirilmesi. Bu ancak silahlı milislerin destek kaynaklarının kurutulması ve bu milislere kaçırılan silah sevkiyatlarının durdurulması gerçekleştirilebilir. Yemen Milli Ordusu'nun kurulması ve ardından devletin üstünlüğünün olduğu kapsamlı bir siyasi çözüme girilmesi. Bu durumda, ulusal diyalogun sonuçları ve devlet kurumlarının inşası doğru ulusal temeller üzerinde uygulanacaktır. Yemen halkını da arzu ettiği çözüm budur.

YENİ YEMEN

Medya Merkezi

📍 Şirinevler Mahallesi, Fatih 4, Sokak
No24/ Çoban iş merkezi, 34188
Bahçelievler/istanbul

✉ info@yeniymen.com

☎ +90 551 200 10 20

📷 📺 📱 YeniYemenAr